

ÂŞIK ŞİİRİNE MÜDAHALELER -2-

KARACA OĞLAN'IN *ELİF* ŞİİRİNDEN İKİ KELİME : DİYE-DEYİ, ABDAL-HAYRAN

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Karaca Oğlan'ımızın en ünlü şiiri olan ve herkesçe *Elif Şiiri* olarak bilinen semaisinin ilk dörtlüğü pek çok kaynakta şöyle yer alır:

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif diye*

Biz ise bu dörtlüğü ve ona bağlı olarak alt dörtlüklerin son kelimelerini dönemine uygun olarak şöyle değerlendiriyoruz:

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif **deyi**
Deli gönül abdal olmuş
Gezer Elif Elif **deyi***

(Sakaoğlu 2004: 465; 2012: 459)

Karaca Oğlan sadece bu semaisinde değil birkaç şiirinde de bu **deyi** kelimesine mısra sonlarında da yer vermiştir:

*Annacımdan gelen şu mavı donlu
Kaldırmış kolların tez gele **deyi**
Kendi kendin yad ellere saklayu
Bir ağzın bilmezden söz gele **deyi***

(Sakaoğlu 2004: 465; 2012: 459)

*Ala gözlüm yıktın benim evimi
Eğlen şu diyarda kal **deyi deyi**
Veran ettin bahçam ile bağımı
Domurcuk güllerim al **deyi deyi***

(Sakaoğlu 2004: 466; 2012: 460)

*Çıktım yücesine seyrân ederken
Ötüşür bülbüller gel **deyi deyi**
Sıdkıla baktım da dostun yüzüne
El eder sevdiğim gel **deyi deyi***

(Sakaoğlu 2004: 466; 2012: 460)

*Bitti m'ola Şâm elinin hurması
Gitti m'ola ala gözün sürmesi
Hama'nın Humus'un telli turnası
Turna yârin selâm saldı **gel deyi***

(Sakaoğlu 2004: 467; 2012: 461)

*Sallanı sallanı vardım köyüne
Güzeller başıma derilsin **deyi**
Herkes sevdiğini almış yanına
Şeftali pazarı kurulsun **deyi***

(Sakaoğlu 2004: 467; 2012: 461)

*Bülbül havalanmış yüksekten uçar
Has bahça içinde gülüm var **deyi**
Seni seven yiğit serinden geçer
Güzeller içinde yârim var **deyi***

(Sakaoğlu 2004: 468; 2012: 462)

Kelimemiz bazı araştırmacılarca **deyu** ve **deyü** şekillerinde de verilmektedir.

(Sakaoğlu 2004: 371; 2012: 366)

Bu yazımızda üzerinde duracağımız ikinci olay ise abdal kelimesine bazı kaynaklarda hayran şeklinde yer verilmesidir. Eflâtun Cem [Güney] bu semaiyi ilk yayımlayanlardandır. Onun makalesinde bu dörtlük şöyle verilmektedir:

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül **abdâl** olmuş
Gezer Elif Elif diye*

(Güney 1927: 11; Sakaoğlu 2004: 950; 2012: 952)

Karaca Oğlan'ın âşık olmasıyla ilgili olarak anlatılan bir hikâyeyi derleyen öğretmen Ömer Kaya da kaynak şahsından şöyle bir kayıt almıştır:

*İncecikten bir gar yağar
Tozar Elif Elif **deyi**
Deli gönül **abdâl** olmuş
Gezer Elif Elif **deyi***

Derleyen, Emekli Öğretmen Ömer Kaya; gönderen, edebiyat öğretmeni Ali Karaosmanoğlu (Garip Âşık), kaynak şahıs, Mehmet Koç. (Sakaoğlu 2012: 845)

Ankara Devlet Konservatuvarının Âşık Ey-yubî (Eyüp Tadil)'den derlediği ve Ali Can'ın notaya aldığı semaimiz şöyle başlamaktadır:

*İncecikten bir kar yağar
Tozar elif elif diye
Deli gönül **abdal** olmuş
Gezer elif elif diye*

(Atılğan 1998: 293'den Sakaoğlu 2004: 893; 2012: 897)

Mehmet Bekar'ın 1984 yılında Çukurova'da Mehmet Kara'dan derlediği ve Bekar'ın notaya aldığı şiir de şöyledir:

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül **abdal** olmuş
Gezer Elif Elif diye*

(Atılğan 1998: 292'den Sakaoğlu 2004: 894, 2014: 898)

Buraya kadar alanda yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Bakalım masa başında bu semaiye nasıl bir değişiklik uygulanıyor? Sadettin Kaynak bu semaimizi seghah makamında ve curcuna usulünde bestelemiştir.

*İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül **hayran** olmuş
Gezer Elif Elif diye*

(Sakaoğlu 2004: 909; 2012: 913)

Ancak bestekârımız bu değişikliklerle yetinmemiş, bütün dörtlüklerin sonuna şu beyti/dörtlüğü eklemiştir:

Yar sana **hayran**, can sana kurban
Derdime derman bulamam aşktan el'aman

(Sakaoğlu (2004: 909: 2012: 913)

Gelelim liselerimizde okutulan ders kitabına...

Acaba Bakanlıkça onaylanan bir ders kitabında yer alan semaide Karaca Oğlan'ın 'deli' gönlü hâlâ 'abdal' olarak mı kalıyor, yoksa 'hayran' olarak mı yüceltiliyor? Onun, delikanlı söyleyişindeki deli gönlü bu özelliğinden uzaklaştırılarak 'hayran' olmaya mı yükseltiliyor!

Bize göre üzerinde durduğumuz kelime mutlaka *abdal* olarak kalmalı ve *hayran* kelimesine kesinlikle yer verilmemelidir.

Karaca Oğlan'ın döneminde *abdal* kelimesi kesinlikle olumsuz anlamlar yükleyerek kullanmamıştır. Zamanla bizler kelimeyi hem *aptal* şekline sokmuşuz, hem de olumsuz anlam yüklemiştir. Türk Dil Kurumu kelimemize, 1. *Gezgin derviş ve 2. Dilenci kılıklı, üstü başı perişan kimse (Türkçe Sözlük*, 11. Bs. 2011, 3) anlamlarını yüklemiştir.

Bizler ise işin kolayına kaçıp kelimemize ikinci anlamı ağırlıklı olarak yükleyince Karaca Oğlan'ın bir tür gezgin derviş gibi dolaştığını göz ardı edip onu hemen ikinci anlamın sınırları içine hapsedivermişiz.

NOTLAR

Halil Atılğan, *Çukurova Türküleri*, Ankara 1998. Eflâatun Cem [Güney] (topl.), "Halk Edebiyatı", *Duygu ve Düşünce* (Sivas), 1 (4), 15 Mart 1927, 11. Şiir beş dörtlüktür.

Saim Sakaoğlu, *Karaca Oğlan*, Ankara 2004. *Türkçe Sözlük*, Ankara 2011, 11. bs.